

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

56-2

BRNO 2015

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 56
Volume 56

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady <i>Head of editorial board</i>	Pavel Kouřil
Redakční rada <i>Editorial board</i>	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander RuttKay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veličák
Odpovědný redaktor <i>Editor in chief</i>	Petr Škrdla
Výkonná redakce <i>Assistant Editors</i>	Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba <i>Executive Editors, Typography</i>	Alice Del Maschio
Software <i>Software</i>	Adobe InDesign CS5
Vyobrazení na obálce <i>Cover Picture</i>	Brno-Líšeň, hradisko Staré zámky. Raněstředověké denáry (viz obr. 5, str. 167 a obr. 15, str. 171). <i>Brno-Líšeň, Staré zámky hillfort. Early Middle Ages deniers (see Fig. 5, Pg. 167 and Fig. 15, Pg. 171).</i>
Adresa redakce <i>Address</i>	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk <i>Print</i>	Azu design s. r. o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2015

Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright © 2015 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

MĚNÍN (OKR. BRNO-VEKOV)

„Rybárna“. Mladší doba hradištní, středověk, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Během záchranného archeologického výzkumu na polykulturní lokalitě v trati „Rybárna“ (bližší popis viz oddíl Doba římská ve svazku 1) bylo prozkoumáno několik zahlužených objektů, které je možné datovat do mladší doby hradištní. Mimo kúlové jámy se jedná především o žlab orientovaný ve směru sever – jih o délce cca 23 m, ze kterého pochází mince – stříbrný denár z druhé poloviny 12. století. Další denárové ražby byly na lokalitě během výzkumu získány povrchovou prospekci detektorem kovů.

Druhé žlabové ohrazení kvadratického půdorysu o rozměrech cca 10×10 m doprovázené kumulací několika kúlových jam náleží do středověkého období. Je otázkou, zda tyto situace nemohou mít souvislost s objektem dnes již zaniklé rybárny stojící na břehu bývalého rybníka Žerotín, která je jasně patrná např. na archivních mapách z roku 1825.

Ivan Čížmář, Jiří Kala, Michal Přichystal

Resumé

Měnin (Bez. Brno-venkov), „Rybárna“. Jungburgwallzeit, Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

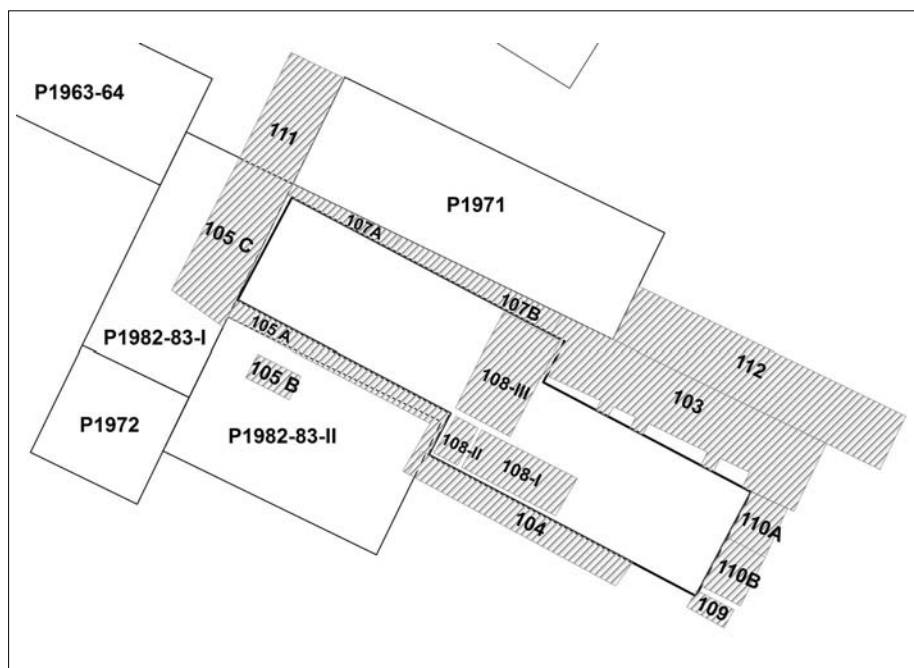
MĚSTO ALBRECHTICE (OKR. BRUNTÁL)

Nám. ČSA, č. p. 22, par. č. 1313. Novověk. Město. Záchranný výzkum.

Lokalizace v souřadnicích S-JTSK: Y= 517930.7; X= 1060683.9.

Obr. 51. Mikulčice-Valy, centrální část předhradí. Přehled zkoumaných ploch terénní kampaně 2013/2014 (šrafované plochy č. 103 až 112) a jejich prostorový vztah ke starším výzkumům. Tučně obrys budovy návštěvnického centra MM Hodonín.

Abb. 51. Mikulčice-Valy, zentrales Teil der Vrburg. Grabungsflächen des Terrainkarnpanes 2013/2014 (Flächen Nr. 103 bis 112 schraffiert) und deren räumliche Beziehung zu den älteren Grabungen. Fett markiert der Umriss des Besucherbaudes (Stadtmuseum Hodonín).

V rámci stavebních úprav měšťanského domu na náměstí ČSA byly u výkopových pracích prováděny archeologické dohledy a následná dokumentace zjištěných archeologických situací (Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště Ostrava, č. akce 47/12).

Ve výkopu pro přípojku kanalizace vedoucí ze zadního traktu domu směrem na náměstí, byly zachyceny zbytky kamenných a cihlových novověkých zdí. Nalezené základové zdivo bylo součástí starších stavebních fází měšťanského domu a jeho přístaveb, včetně malého sklepního prostoru. Pod planýrkou stavební suti, uzavírající stratigrafii vrstev výkopu, se nalézalo cca 0,5 m mocné novověké souvrství se dvěma fázemi dláždění, přičemž starší bylo tvořeno horizontálně uloženými valouny a mladší se skládalo s ostřejších kamenů skládaných na výšku s mírným sklonem. Z uloženin bylo získáno několik desítek artefaktů, zejména keramických fragmentů nádob a kachlů.

Pavel Malík

Resumé

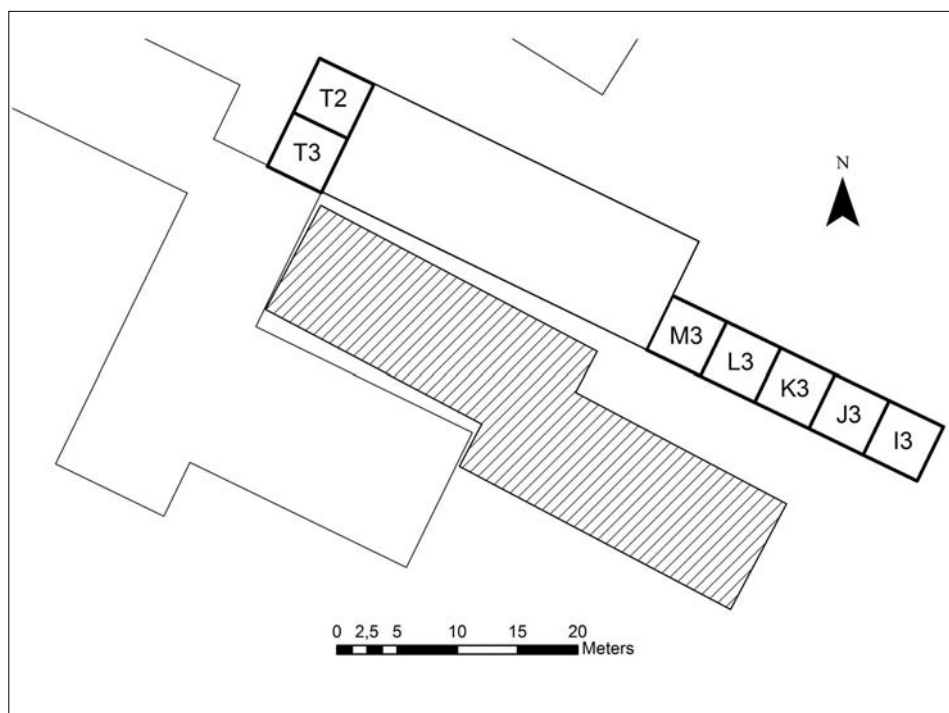
Město Albrechtice (Bez. Bruntál), ČSA-Platz, Hs.-Nr. 22, Parz. Nr. 1313. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

MIKULČICE (OKR. HODONÍN)

Terénní výzkumy hradiště „Valy“ v roce 2014:

Hradiště Mikulčice-Valy, předhradí, návštěvnické centrum muzea, výzkum č. 111 a 112. Středohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum.

Archeologický předstihový výzkum v areálu opevněného předhradí raně středověkého mocenského centra

Obr. 52. Mikulčice-Valy, centrální část předhradí. Plošné vymezení čtverců zkoumaných v sezóně 2014. Šrafovaně budova návštěvnického centra MM Hodonín, tenké černé linie – obrysy zkoumaných ploch ze 70. a 80. let 20. století.

Abb. 52. Mikulčice-Valy, zentrales Teil der Vorburg. Flächenbegrenzung der im Jahr 2014 untersuchten Quadraten. Das Besuchergebäude (Stadtmuseum Hodonín) schraffiert, dünne schwarze Linien – die Umrissen der Grabungsflächen aus 70. und 80. Jahren des 20. Jahrhunderts.

Mikulčice-Valy byl vyvolán potřebou zachránit několik set metrů čtverečních unikátní nálezové situace z 9. století. Tento prostor byl po skončení terénního výzkumu zničen přestavbou návštěvnického centra Masarykova muzea v Hodoníně. Investorem stavby byl Krajský úřad Jihomoravského kraje, který při zadání stavby vycházel z výsledků architektonické soutěže v roce 2009. Již tehdy byl Archeologický ústav AV ČR, Brno, postaven před hotovou věc, aniž by mohl uplatnit své argumenty o škodlivosti stavby vzhledem k ochraně archeologických terénů, autentičnosti památkového areálu i budoucímu využití vědeckého potenciálu lokality. Detailní předstihový terénní výzkum byl jediným východiskem z této situace. Výzkum probíhal na ohroženém místě nepřetržitě 18 měsíců včetně zimního období 2013 – 2014. Prozkoumaná plocha, rozčleněná stavebním záměrem do mnoha dílčích nepravidelných úseků, představuje jako celek nejrozsáhlejší terénní akci v sídlištním prostoru lokality od roku 1981 (obr. 51).

Terénní práce navázaly plynule na výzkum v roce 2013 (srov. Poláček et al. 2014, 231–235). V roce 2014 došlo k rozšíření odkryvu na severní straně o 5 standardních čtverců 5×5 m (P 2013-14-II, č. 112) a při severním rohu bývalé stavby muzea o další 2 čtverce (P 2013-14-II, č. 111). V obou případech se zkoumaná plocha dotkla starších ploch výzkumu: P 1963-64, P 1971 a P 1982-83-II (viz obr. 51; detail ploch z roku 2014 – obr. 52). Vedle regulérního výzkumu dosud neprozkoumaného terénu došlo i k revizím některých částí již dříve zkoumaných ploch. Na rozdíl od revizních výzkumů prováděných v posledních letech v prostoru kostelů a opevnění bylo tentokrát opakovaně zjištěno, že výše uvedené plochy byly „vytěženy“ standardně až na rostlé podloží, a to včetně výplní zahloubených objektů. Na druhou stranu

bylo závažnější značné množství artefaktů nalázaných v závozu zkoumaných ploch.

Co do složitosti nálezové situace a nároků na metodiku terénního odkryvu a dokumentace jde v případě opevněného mikulčického předhradí o extrémně komplikovaný druh výzkumu. V ploše č. 111 bylo zkoumáno 38, v ploše č. 112 pak 309 stratigrafických jednotek různého druhu. Zkoumané plochy charakterizuje zejména množství vzájemně se překrývajících písčitých a jílovitých podlahových úprav pro domy patrně srubové konstrukce (z nichž se místy zachovaly zbytky kamenných otopných zařízení), přičemž tyto podlahy byly nacházeny i v několika horizontech nad sebou. Struktura popisovaného sídliště se dle místa velmi rychle měnila (počet domů, jejich orientace i umístění). Tyto skutečnosti spolu s nápadnou absencí většího množství předmětů denní potřeby a předmětů dokládajících přítomnost elit vyvolávají otázky nad funkcí zkoumaného úseku tohoto sídliště v relativně exkluzivním prostoru opevněného areálu. Lze usuzovat na nějakou specificky vyčleněnou komunitu lidí, která tuto část opevněného předhradí obývala.

Většina zkoumaných kontextů je předběžně datována do středohradištního období. Bližší datování sídliště lze očekávat od analýzy nálezů, především keramiky. Celková interpretace osídlení bude však závislá na komplexní analýze všech získaných dat archeologické i environmentální povahy. Zejména archeobotanické, mikromorfologické a geochemické analýzy by měly poskytnout zcela nové informace.

Výzkumy na předhradí z let 2013 – 2014 přinesly dosud největší kolekci dobře stratifikovaných terénních kontextů i movitých nálezů v Mikulčicích. Vyhodnocení tohoto rozsáhlého výzkumu bude časově i finančně

značně náročné. Ovšem vzhledem ke kvalitě získaných pramenů a neobyčejnému potenciálu multioborového přístupu by takto mohlo v příštích letech dojít k novému zásadnímu hodnocení struktury, funkce a vývoje nejen areálu předhradí, ale i mikulčického raně středověkého mocenského centra jako celku.

Hradiště Mikulčice-Valy, podhradí, poloha „Kostelisko“, výzkum č. 102. Středohradištní období. Sídliště, pohřebiště. Systematický výzkum.

V rámci badatelského programu mikulčického výzkumu proběhla v roce 2014 jediná drobná akce. Ve „vrcholové“ části písečné duny „Kostelisko“ v podhradí pokračoval v rámci dlouhodobého programu archeologických terénních praxí pro studenty antropologie terénní výzkum v prostoru okrajové části rozsáhlého pohřebiště odkrytého v letech 1984 – 1990. Ve sledovaném čtverci -14/+67 nebyl zjištěn žádný hrob, pouze se zde jevil náznak zahloubeného sídlištního objektu. Kromě četných nálezů středohradištní keramiky byl nalezen v hloubce 0,60 – 0,70 m denár předběžně určený jako ražba Spytihněva II. (1055 – 1061). Výzkum čtverce bude pokračovat v další sezóně.

*Marek Hladík, Libor Kalčík, Marian Mazuch,
Lumír Poláček, Jaroslav Škojec*

Literatura

Poláček, L., Mazuch, M., Hladík, M., Kalčík, L., Škojec, J. 2014: Mikulčice (okr. Hodonín). Terénní výzkum hradiště „Valy“ v roce 2013. *Přehled výzkumů* 55(2), 230–236.

Resumé

Burgwall Mikulčice-Valy, Vorburg, Besuchergebäude, Grabungsfläche Nr. 111 und Nr. 112. Mittelburgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Burgwall Mikulčice-Valy, Suburbium, Lage „Kostelisko“, Grabungsfläche Nr. 102. Mittelburgwallzeit. Siedlung, Gräberfeld. Systematische Grabung.

MOHELNICE (OKR. ŠUMPERK)

Ulice Na Příkopech, parc. č. 1495/14. Raný středověk (konec 12. - 1. polovina 13. století). Sídliště. Záchranný výzkum.

Při rekonstrukci sportovního hřiště v ul. Na Příkopech v Mohelnici byl v červnu 2014 proveden záchranný archeologický výzkum formou plošného odkryvu a několika sond. V sondách S1 a S3 byly kromě kulturní vrstvy zachyceny také objekty zahloubené do podloží. Jednalo se o mělkou odpadní jámu o rozměrech 1,91×1,41 m (k 509) a dvě kúlové či sloupové jámy. V objektu 509 bylo kromě fragmentů mazanice také množství uhlíků a kusů zu-

helnatělých desek. Početný keramický materiál z tohoto objektu byl tvrdého hnědého až šedého výpalu. Nejčastěji se jednalo o fragmenty hrnců s římsovitým okrajem zdobené oběžnými rýhami, šikmými záseky a násobnými vlnicemi. Kromě nich se vyskytovaly také masivní kyjovité okraje tuhovaných zásobnic zdobené opět několika-násobnými vlnicemi a horizontálními rýhami, v podhrdlí také záseky (obr. 53). Tuto keramiku můžeme datovat do pozdní doby hradištní, tj. do období konce 12. až 1. poloviny 13. století. Zjištěné objekty můžeme ztotožnit se situací na ploše loni budovaného parkoviště (Zeman 2014), jedná se tedy o pokračování tzv. předlokační osady severovýchodně od historického centra města. Podobná středo- až pozdněhradištní osada se nacházela na jihozápadním okraji katastru města, v prostoru bývalých garáží ČSAD (Goš 1984).

Kostelní náměstí. Vrcholný a pozdní středověk, raný novověk. Hřbitov. Záchranný výzkum.

V říjnu až prosinci 2014 proběhl záchranný archeologický výzkum společnosti Archaia Olomouc, o. p. s., v souvislosti s revitalizací severní poloviny Kostelního náměstí v samotném historickém jádru města, kolem kostela sv. Tomáše (Becketa) z Canterbury. V rámci stavebních prací byla provedena plošná dokumentace archeologických situací zjištěných na ploše náměstí snížené o zhruba 0,50 m stejně jako ruční exkavace v rýhách dvou větví nové splaškové a dešťové kanalizace.

Podle očekávání byla odkryta polovina půdorysu původního středověkého hřbitova kolem farního kostela sv. Tomáše (dříve Panny Marie), vymezeného kamennou ohradní zdí. První písemné zprávy o existenci kostela jsou z roku 1247, počátky pohřbívání lze tedy klást do 2. poloviny 13. století. Podle písemných i ikonografických pramenů byl zdejší hřbitov zrušen roku 1607 a pohřbívání se přesunulo na nově zřízený hřbitov u kostela sv. Stanislava na předměstí za hradbami. Zdá se, původně byl hřbitov neohrazený, příp. ohrazený pouze dřevěným plotem. Kamenná ohradní zeď byla postavena později, pravděpodobně až v průběhu 14. století, podobně jako celý městský hradební systém. Stratigraficky nám tuto situaci dokládají nejstarší hroby zahloubené v podloží, které se nachází pod patou základů ohradní zdi. Ohradní zeď tedy tyto nejstarší hroby nerespektuje a je založena na nich.

Na několika místech Kostelního náměstí byly zachyceny základy ohradní kamenné zdi hřbitova, jejíž tloušťka se pohybovala od 0,50 do 0,80 m. Velikost prostoru hřbitova se tak předběžně dá odhadnout na 51×55 m, tj. 2 202 m² včetně plochy kostela. V severozápadním i jihozápadním oblém nároží se nacházela čtvercová kamenná stavba se suterénní částí – rohové věžičky (?). V prostoru mezi kostelní lodí a budovou muzea byl zjištěn vchod do areálu hřbitova o šířce 1 m, pod nímž se nacházela jáma s ochrannou a rituální funkcí, původně krytá železnou mříží (tzv. curifraga). Uvnitř plochy hřbitova byly v se-